

Handreiking Zak- en kleedgeld

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Colofon

Deze handreiking is onder begeleiding van EHdK tot stand gekomen in samenwerking met:

- Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)
- Het Ministerie van Justitie en Veiligheid
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten Jeugdzorg Nederland (VNG)
- Jeugdzorg Nederland
- Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN)

Daarnaast zijn de volgende organisaties geraadpleegd bij de totstandkoming van deze Handreiking:

- Kinderombudsman
- Jeugdwelzijnsberaad
- Jeugdstem
- Jeugdbondsman Den Haag

Fotografie: Unsplash: pagina 1 en pagina 16 - Grafisch ontwerp: Sophie van Kempen, bno

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
	Aanleiding	
	Scope	
	Zak- en kleedgeld	
	Leeswijzer	
2.	Wettelijk kader	7
	Artikel 1:392 van het BW	
	Artikel 2.3 van de Jeugdwet	
	Artikel 4.1.1a van de Jeugdwet	
3.	Inhoud en hoogte van het zak- en kleedgeld	9
	Wat is zak- en kleedgeld?	
	Hoogte zak- en kleedgeld	
4.	Verantwoordelijkheid en wijze van verstrekking	11
	Verantwoordelijkheid	
	Wijze van verstrekking	
	Bijzondere omstandigheden	
5.	Wijze van bekostiging	13

1. Inleiding

Aanleiding

Voor u ligt de nieuwe Handreiking Zak- en kleedgeld (hierna te noemen: de handreiking). Deze handreiking biedt een (nadere) uitleg aan jeugdigen, die op grond van de Jeugdwet¹ verblijven in een accommodatie voor jeugdhulp, aan gemeenten die vanwege de jeugdhulpplicht verantwoordelijk zijn voor betaling en jeugdhulpaanbieders die verstrekken. Naar deze handreiking wordt verwezen in de toelichting op paragraaf 5a van de Regeling Jeugdwet.

De directe aanleiding voor paragraaf 5a van de Regeling Jeugdwet en deze nieuwe handreiking vormen de rapporten van de Kinderombudsman.² In deze rapporten worden de onduidelijkheden over het verstrekken van zak- en kleedgeld in de praktijk beschreven en welke gevolgen dit heeft voor jeugdigen die in een residentiële instelling verblijven. Zo is er onduidelijkheid bij medewerkers van gemeenten, jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen (GI's) over wie het zak- en kleedgeld moet uitbetalen wanneer ouders hun kinderen hier niet in (kunnen) voorzien.

De (financiële) verantwoordelijkheid, indien ouders niet kunnen voorzien in het zak- en kleedgeld, ligt al bij de gemeenten. Dit maakt dat de richtlijnen, zoals beschreven in deze handreiking, geen nieuw beleid vormen maar een verduidelijking zijn van bestaand beleid. Het doel van deze handreiking is dan ook het bieden van handvatten voor het maken van duidelijke en eenduidige afspraken over zak- en kleedgeld, zodat alle jeugdigen, die in een accommodatie verblijven, zak- en kleedgeld ontvangen wanneer hun ouders dit niet aan hen (kunnen) verstrekken.

Deze handreiking is tot stand gekomen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het Ministerie van Justitie en Veiligheid, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Jeugdzorg Nederland en Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland. Daarnaast zijn de Kinderombudsman, het Jeugdwelzijnsberaad, Jeugdstem, de Jeugdbondsman Den Haag en het Nibud geraadpleegd bij het opstellen van deze handreiking. Ook heeft een aantal gemeenten en jeugdhulpaanbieders een inhoudelijke bijdrage geleverd.

Scope

Deze handreiking is van toepassing op alle jeugdigen die ten minste gedurende een maand van maandag tot en met vrijdag verblijven in een accommodatie voor jeugdhulp, niet zijnde pleegzorg. Hieronder vallen in ieder geval de volgende verblijfsvormen: kleinschalig verblijf, kamertrainingcentra, leef- en behandelgroepen, crisisopvang, Jeugdzorgplus en gezinshuizen. Omdat de handreiking de reikwijdte van de Jeugdwet hanteert, is deze ook geldig in geval van verlengde jeugdhulp met verblijf.

¹ Deze handreiking heeft alleen betrekking op het verstrekken van zak- en kleedgeld in het kader van de Jeugdwet. Overigens bevatten andere wetten, zoals de Wlz, geen grondslag voor het verstrekken van zak- en kleedgeld.

² [https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/rapport-mag-ik-mijn-zakgeld \(2017\);](https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/rapport-mag-ik-mijn-zakgeld (2017);)
[https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/rapport-krijg-jij-al-zakgeld \(2019\);](https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/rapport-krijg-jij-al-zakgeld (2019);)
[https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/rapport-wie-geeft-mijn-zak-en-kleedgeld \(juni 2021\);](https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/rapport-wie-geeft-mijn-zak-en-kleedgeld (juni 2021);)
[https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/rapport-nog-steeds-geen-kleedgeld \(dec 2021\);](https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/rapport-nog-steeds-geen-kleedgeld (dec 2021);)

Zak- en kleedgeld

Het zak- en kleedgeld heeft twee doelen. Het zakgeld is bedoeld voor kleine uitgaven en wordt hoofdzakelijk gezien als een belangrijke manier om jeugdigen verantwoord met geld te leren omgaan. Het kleedgeld is bedoeld voor de uitgaven aan kleding en schoeisel. In hoofdstuk 3 wordt verder ingegaan op de inhoud van het zak- en kleedgeld en welke uitgaven vallen onder het zak- en kleedgeld.

Leeswijzer

Deze handreiking begint met het wettelijk kader voor de verstrekking van het zak- en kleedgeld. Vervolgens wordt de hoogte van het zak- en kleedgeld besproken en de wijze waarop dit kan worden besteed. Daarna wordt ingegaan op wie verantwoordelijk is voor de verstrekking van het zak- en kleedgeld en hoe de verstrekking in de praktijk uitgevoerd wordt. Tot slot wordt de wijze van bekostiging van het zak- en kleedgeld beschreven.

2. Wettelijk kader

Er zijn twee artikelen (artikel 1:392 van het Burgerlijk Wetboek (BW) en artikel 2.3 van de Jeugdwet) die de wettelijke basis vormen voor de (financiële) verantwoordelijkheid voor de verstrekking van zak- en kleedgeld aan jeugdigen die verblijven in een residentiële jeugdhulpinstelling.

Artikel 1:392 van het BW

Dit artikel van het BW bepaalt dat ouders verantwoordelijk zijn voor het levensonderhoud van hun kinderen. Deze verplichting hebben zij voor minderjarige kinderen en voor de kosten van levensonderhoud en studie van hun meerderjarige kinderen die de leeftijd van eenentwintig jaar nog niet hebben bereikt (artikel 1:395a van het BW). Ook wanneer het kind niet thuis woont en met een ondertoezichtstelling of voogdijmaatregel in een residentiële voorziening verblijft, zijn de ouders nog steeds verantwoordelijk voor het levensonderhoud van hun kinderen (zie ook de artikelen 5, 18 en 27 van het Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK)).

De onderhoudsplicht van ouders en/of voogd (niet de GI) houdt in dat zij er in ieder geval voor moeten zorgen dat de jeugdige basale zaken ontvangt, zoals kleding, voeding, scholing, medische hulp en verzekeringen. Ook zak- en kleedgeld valt onder deze onderhoudsplicht.

Artikel 2.3 van de Jeugdwet

In het eerste lid van artikel 2.3 van de Jeugdwet staat het volgende:

*Indien naar het oordeel van het college een jeugdige of een ouder jeugdhulp nodig heeft in verband met opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen en voor zover de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen ontoereikend zijn, treft het college ten behoeve van de jeugdige die zijn woonplaats heeft binnen zijn gemeente, voorzieningen op het gebied van jeugdhulp en waarborgt het college een deskundige toeleiding naar, advisering over, bepaling van en het inzetten van de aangewezen voorziening, waardoor de jeugdige in staat wordt gesteld: **a)** gezond en veilig op te groeien, **b)** te groeien naar zelfstandigheid, en **c)** voldoende zelfredzaam te zijn en maatschappelijk te participeren, rekening houdend met zijn leeftijd en ontwikkelingsniveau.*

Artikel 2.3 van de Jeugdwet verplicht dus, kort gezegd, de gemeente tot het treffen van voorzieningen op het gebied van jeugdhulp aan de jeugdige of de ouder, die de hulp nodig heeft.

Artikel 4.1.1a van de Jeugdwet

In artikel 4.1.1a van de Jeugdwet staat verder het volgende:

Bij regeling van Onze Ministers worden regels gesteld ten aanzien van een jeugdige die in een accommodatie verblijft over:

- a. het toekennen van zak- en kleedgeld; en*
- b. de omstandigheden waaronder in plaats van kleedgeld de jeugdhulp-aanbieder in kleding of schoeisel kan voorzien.*

Artikel 4.1.1a is de wettelijke basis voor paragraaf 5a van de Regeling Jeugdwet, waarin regels zijn opgenomen over het toekennen van zak- en kleedgeld en de omstandigheden waaronder de jeugdhulpaanbieder in plaats van kleedgeld de jeugdige in kleding of schoeisel kan voorzien.

In de praktijk komt het voor dat bepaalde kosten voor het levensonderhoud van een kind niet (kunnen) worden betaald door de ouders en waarbij het wel in het belang van de jeugdige is dat deze kosten worden gemaakt. Het gaat dan bijvoorbeeld om situaties waarbij ouders al een lange tijd uit beeld zijn, overleden zijn of niet in staat zijn om aan hun financiële verplichtingen te voldoen. In dat geval moeten gemeenten in het kader van hun jeugdhulpplicht van artikel 2.3 van de Jeugdwet een financiële vergoeding beschikbaar stellen die de jeugdhulpaanbieders middels zak- en kleedgeld aan de desbetreffende jeugdige verstrekken.

Deze handreiking geeft handvatten voor de uitvoering van paragraaf 5a van de Regeling Jeugdwet.

3. Inhoud en hoogte van het zak- en kleedgeld

Om duidelijkheid te creëren is het van belang dat gemeenten en jeugdhulpaanbieders weten wat er onder zak- en kleedgeld valt en hoe hoog deze bedragen zijn. Zij moeten dit vastleggen in de contracten. In dit hoofdstuk wordt toegelicht wat onder zak- en kleedgeld valt en wordt duidelijkheid gegeven over de hoogte van het zak- en kleedgeld. Voor gemeenten en aanbieders vormen deze omschrijving en de hoogte van het zak- en kleedgeld het uitgangspunt voor het maken van onderlinge afspraken.

Wat is zak- en kleedgeld?

Zak- en kleedgeld is bedoeld voor twee afzonderlijke uitgavenposten.

Het zakgeld is bestemd voor kleine dagelijkse uitgaven waarover een jeugdige zelf kan beslissen. Dit is van cruciaal belang voor de financiële educatie van jeugdigen en draagt bij aan hun ontwikkeling. Het is een vrij besteedbaar bedrag: het staat jeugdigen vrij om zelf te beslissen waar zij hun zakgeld aan willen uitgeven zolang dit in lijn is met wet- en regelgeving. Het is belangrijk dat dit geld niet wordt besteed aan goederen of diensten waarvoor andere kostenregelingen gelden, zoals de bijzondere kostenregeling. De kosten voor basisbehoeften voor de dagelijkse verzorging, zoals toiletartikelen en boodschappen, vallen niet onder het zakgeld. Het kleedgeld is bedoeld voor de aanschaf van benodigde kleding en schoeisel. Geadviseerd wordt om expliciet het doel van zak- en kleedgeld in de contracten op te nemen.

Hoogte zak- en kleedgeld

Het Nibud doet onderzoek naar de bedragen die jongeren aan zak- en kleedgeld ontvangen. Deze bedragen worden gepubliceerd op de site van het Nibud en zijn te raadplegen via de volgende link: <https://www.nibud.nl/onderwerpen/kinderen-en-jongeren/zakgeld-en-kleedgeld/>. Deze normen worden op basis van onderzoek periodiek gewijzigd.

Hieronder is in een tabel uiteengezet welke bedragen jeugdigen minimaal dienen te ontvangen. Deze bedragen zijn opgenomen in de Regeling Jeugdwet. Hierbij is rekening gehouden met de door het Nibud geadviseerde bedragen. Er is daarbij onderscheid gemaakt tussen twee leeftijdscategorieën: 6-12 jaar en 12 jaar en ouder. Deze categorieën zijn gebaseerd op de tweedeling die het Nibud maakt tussen scholieren, die naar het basis – en middelbaaronderwijs gaan. De bedragen zijn niet gerelateerd aan het levensjaar van de jeugdige, aangezien dit teveel lasten voor jeugdhulpaanbieders met zich mee zou brengen. Voor het zakgeld is steeds het hoogste bedrag, dat het Nibud heeft bepaald, aangehouden. Het Nibud geeft aan dat kleding voor kinderen vanaf 12 jaar gemiddeld €47,- voor jongens en €54,- voor meisjes bedraagt. Ook hier is het hoogste bedrag van €54,- aangehouden.

Tabel 1: Hoogte zak- en kleedgeld

Leeftijd	Zakgeld (€ / maand)	Kleedgeld (€ / maand)	Totaal (€ / maand)
6-12 jaar	€ 12,-	€ 0,-	€ 12,-
12 + jaar	€ 30,-	€ 54,-	€ 84,-

Deze tabel is opgenomen in bijlage 1a van de Regeling Jeugdwet. In de Regeling Jeugdwet is bepaald dat het zakgeld of het zak- en kleedgeld het bedrag bedraagt dat in deze bijlage is genoemd. Ook bevat de Regeling Jeugdwet een bepaling dat de jeugdhulpaanbieder dit bedrag kan vermeerderen als de jeugdhulpaanbieder van oordeel is dat dit redelijkerwijs noodzakelijk is in verband met bijzondere omstandigheden. Het ligt voor de hand dat de jeugdhulpaanbieder de gemeente informeert over deze gemaakte meerkosten. Daarmee sluit de Regeling Jeugdwet aan bij de huidige praktijk, waarbij het zak- en kleedgeld eventueel vermeerderd kan worden. Op basis van een steekproef met 5 jeugdhulpaanbieders en 4 gemeenten is gebleken dat het bedrag dat zij uitgeven aan het zak- en kleedgeld voor jeugdigen die verblijven in een accommodatie voor jeugdhulp (en die niet van zak- en kleedgeld door hun ouders worden voorzien) vermeerderen met een bedrag tot de Nibud normen plus 50%.

Het Nibud adviseert om jeugdigen vanaf zes jaar zakgeld te geven en vanaf twaalf jaar te beginnen met het verstrekken van kleedgeld. De Regeling Jeugdwet houdt deze indeling ook aan voor de verstrekking van het zak- en kleedgeld aan jeugdigen, die voltijds verblijven in een accommodatie voor jeugdhulp. Daarnaast wordt geadviseerd dat de jeugdhulpaanbieder altijd afspraken maakt met de jeugdige ouder dan twaalf jaar of deze zelf kleding wil aanschaffen met zijn of haar kleedgeld of dat de jeugdhulpaanbieder dit doet samen met de jeugdige.

4. Verantwoordelijkheid en wijze van verstrekking

Verantwoordelijkheid

Ouders hebben wettelijk een onderhoudsplicht voor hun kinderen. Hierdoor ligt de verantwoordelijkheid voor het geven van zak- en kleedgeld bij de ouders, ook wanneer hun kinderen voltiids verblijven in een accommodatie voor jeugdhulp. Als ouders hun kinderen niet (kunnen) voorzien van het zak- en kleedgeld, betalen gemeenten het zak- en kleedgeld in het kader van de jeugdhulpplicht. De jeugdhulpaanbieder draagt zorg voor de daadwerkelijke verstrekking van het zak- en kleedgeld. In dit hoofdstuk wordt een advies gegeven over de wijze van de verstrekking door de jeugdhulpaanbieder. In het volgende hoofdstuk wordt nader ingegaan op de wijze van bekostiging door de gemeenten.

Wijze van verstrekking

Geadviseerd wordt om tijdens het intakegesprek bij de jeugdhulpaanbieder, waar het kind zal verblijven, de ouders te wijzen op hun plicht om zak- en kleedgeld te betalen en om na te gaan of ouders aan hun financiële verplichting van het verstrekken van het zak- en kleedgeld kunnen voldoen. Het is hierbij overigens niet de bedoeling dat er een uitvoerige vermogenstoets bij de ouders plaatsvindt.

Hieronder worden de mogelijke scenario's beschreven die voor kunnen komen tijdens het intakegesprek en de daaropvolgende actiestappen:

1. Indien bij de intake naar voren komt dat de ouders het kind voorzien van zak- en kleedgeld of de jeugdige van kleding en schoeisel voorzien, hoeft de jeugdhulpaanbieder geen actie te ondernemen. Als op enig moment tijdens het verblijf blijkt dat het kind niet wordt voorzien van zak- en kleedgeld of geen kleding en schoeisel van de ouders ontvangt, treedt actiestap 2 in werking. De jeugdhulpaanbieder dient hier geregeld naar te vragen bij de jeugdige.

Indien tijdens het intakegesprek blijkt dat ouders wel in beeld zijn, maar zij niet aan hun financiële verplichting van de verstrekking van het zak- en kleedgeld (kunnen) voldoen, wordt geadviseerd dat de jeugdhulpaanbieder één keer een beroep doet op de ouders om het zak- en kleedgeld alsnog te verstrekken. Dit omdat de verantwoordelijkheid bij de ouders ligt en het bevorderlijk kan zijn voor de band tussen ouder en kind. Indien ouders geen zak- en kleedgeld betalen of afspraken omtrent het zak- en kleedgeld niet worden nagekomen door ouders, wordt geadviseerd dat de jeugdhulpaanbieder het zak- en kleedgeld verstrekt aan de jeugdige. Het is wenselijk dat de jeugdhulpaanbieder hierover een terugkoppeling geeft aan de gemeente. Dit is echter in verband met de administratieve lasten geen verplichting voor jeugdhulpaanbieders. Als het goed is hebben zij dit ook vastgelegd in contracten met gemeenten.

2. Indien de ouders niet in beeld zijn, wordt geadviseerd dat de jeugdhulpaanbieder het zak- en kleedgeld verstrekt, omdat deze het dichtst bij het kind staat. Doordat de jeugdhulpaanbieder snel kan handelen loopt het kind het zak- en kleedgeld niet mis en worden de negatieve gevolgen niet ervaren.

De Regeling Jeugdwet bepaalt dat, indien de jeugdhulpaanbieder het zak- en kleedgeld verstrekt, er afspraken worden gemaakt over de wijze en de tijdstippen waarop het zak- en kleedgeld wordt verstrekt. Dit kan maandelijks of wekelijks zijn. Het is niet geoorloofd dat er aan het ontvangen van zak- en/of kleedgeld strafmaatregelen of taken worden gekoppeld. Onder bepaalde omstandigheden kan het aan te raden zijn dat de jeugdhulpaanbieder de GI informeert over de gemaakte afspraken. Artikel 7.3.11 Jeugdwet biedt hiervoor de wettelijke basis.

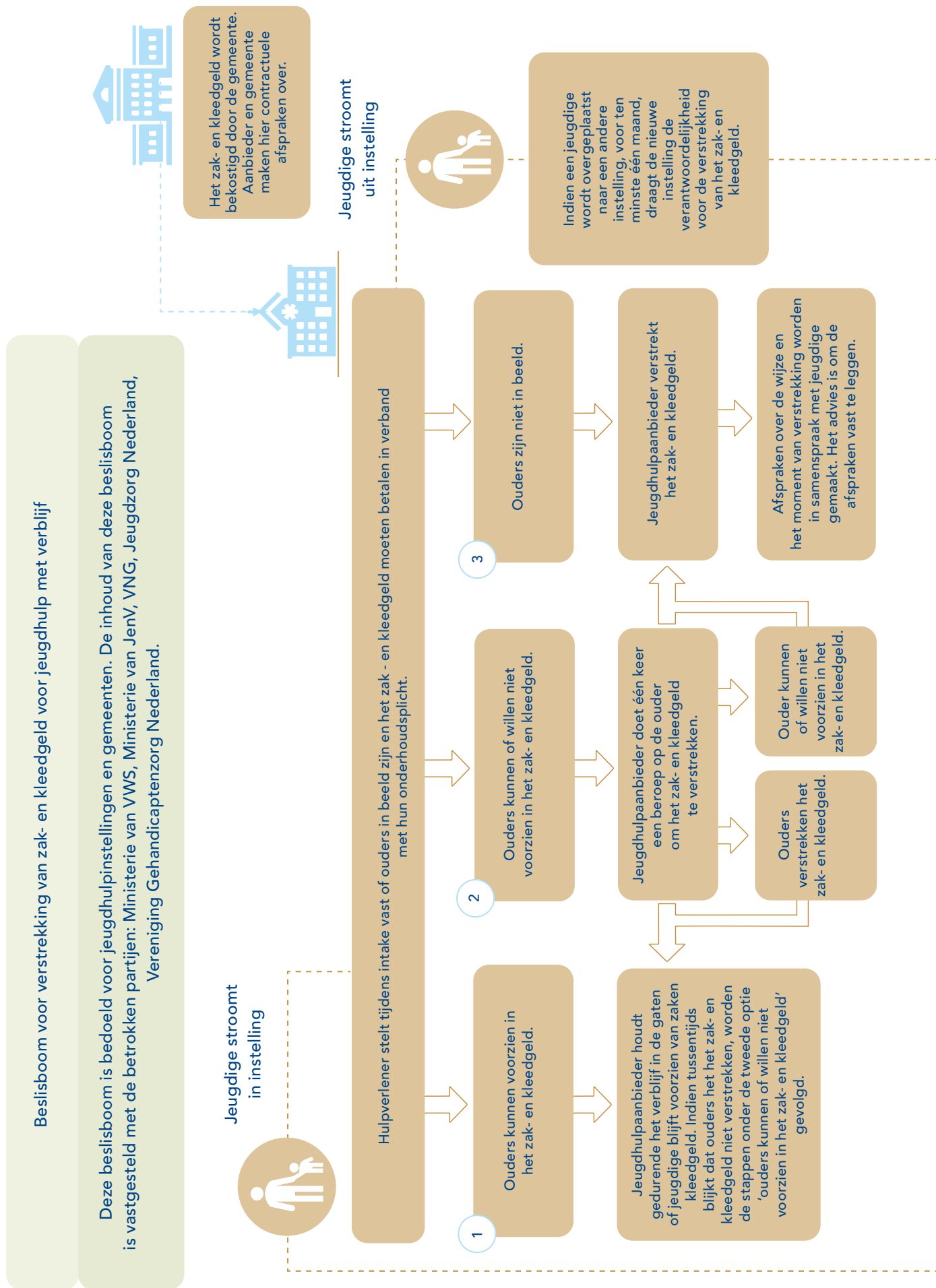
Bijzondere omstandigheden

- Wanneer een jeugdige bij instroom bij een jeugdhulpaanbieder geen of onvoldoende kleding of schoeisel blijkt te hebben, verstrekt de jeugdhulpaanbieder de jeugdige op de kortst mogelijke termijn de benodigde kleding en schoeisel. Dit dient te worden bekostigd door de gemeente. Dit geldt voor alle jeugdigen, dus ook voor jeugdigen met kleedgeld. Het richtbedrag hiervoor betreft drie keer het maandelijks bedrag aan kleedgeld zoals weergegeven in tabel 1 in hoofdstuk 3.
- Wanneer een jeugdige wordt overgeplaatst naar een andere jeugdhulpaanbieder en de jeugdige langer dan een maand voltijds zal verblijven bij deze jeugdhulpaanbieder, zal deze andere jeugdhulpaanbieder het zak- en kleedgeld verstrekken zoveel mogelijk conform de afspraken die gemaakt waren over het zak- en kleedgeld, tenzij zwaarwegende omstandigheden zich daartegen verzetten.

5. Wijze van bekostiging

Voor de bekostiging van het zak- en kleedgeld wordt geadviseerd het zak- en kleedgeld als apart geormerkt component in te richten binnen het tarief dat wordt afgesproken tussen de gemeente en jeugdhulpaanbieder. De hoogte dient te worden gebaseerd op bijlage 3 bij de Regeling Jeugdwet, op eventuele afspraken over verhogingen (zie hoofdstuk 3) en op het verwachte aantal jeugdigen dat een beroep zal doen op deze voorziening. Het is wenselijk dat dit wordt vastgelegd in de inkoopcontracten tussen de gemeenten en jeugdhulpaanbieders. Het is van belang dat de andere kostenregelingen, zoals de bijzondere kostenvergoeding, en de vergoeding van het zak- en kleedgeld op elkaar zijn afgestemd.

Daarnaast wordt geadviseerd dat aanbieders en gemeenten onderling afspraken maken over de verantwoording over het zak- en kleedgeld en ook deze afspraken vastleggen in de contracten. Ook worden gemeenten geadviseerd een bepaling hierover op te nemen in de gemeentelijke verordening betreffende de jeugdhulp.

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van Justitie en Veiligheid

